

„Ja juist ! Dat is alles — dat is á l l e s ! Liefhebben en wachten kunnen. Vertrouwen.... Geduld....”

Een tijd lang gingen ze zwijgend naast elkaar.

In den langen en strengen winter van '16 op '17, terwijl de oorlog, en zijn verwilderende invloeden, onveranderlijk voortduurden, Pauline in Frankrijk bleef.... werd Huib herhaaldelijk, en telkens heviger, overvallen door wat hem de uiterste mistroostigheid leek, een gevoel als zou het einde van zijn krachten gekomen, als moest het nu maar uit zijn met hem. Hij overwon dat, telkens weer, door zeer gespannen, ja met aangezweept fantasie, aan zijn vrouw te denken, zich haar terugkeer voor te stellen. Ook hielp hem het denken aan het groote, ontzagwekkende, haast ondoenlijke, maar hem zoo machtig aantrekkende litteraire werk, dat hij zich voorgenomen had te ondernemen — als zij maar eerst weer bij hem zijn zou. Maar die inspanning werd hem telkens zwaarder. Drie-en-vijftig was hij nu. Hij wist dat deze levensperiode, tusschen zijn vijftigste en zijn vijf-en-vijftigste jaar, voor haast iederen man tot de moeilijkste behoort. Gehoord en gelezen had hij over onverklaarbare verzwakkingen, vermoeienissen, gevaar voor overwerken. Maar hij wou zich daar niet aan storen, had geen tijd erop te letten; hij moest voort, moest zijn werk doen. Niettemin, hij bemerkte waarschuwingen, die hem als van binnen-uit gegeven werden. Een vreemde angst, een verlamme moeheid — vóórgevoel van noodlottigheden. Het was ook in dezen tijd voor het eerst, dat hij wat hinder kreeg van zijn hart. Het kon jagen, bonzen — en dan plotseeling scheen het te verzwakken, stil te gaan staan, onderging hij een benauwdheid, minuten lang. De dokter bij wien hij eindelijk eens was aangeloopen keek hem scherp en langdurig aan, beluisterde zijn borst en rug, maande ernstig tot rust nemen, tot matiging althans in zijn werkzaamheden. Nu ja natuurlijk ! Doen ze immers allemaal. Overwerken zich zelf intusschen.

Bij al zijn andere zorgen begonnen nu ook de financieele hem te kwellen. Pauline had haar krachten kosteloos aangeboden; zij leefde sober en zuinig, als allen daarginds; maar Huib van zijn kant wilde dat zij, met haar innerlijk aangrijpende, zenuw-vretende werk, het materieel althans zoo gemakkelijk mogelijk had. Bij Liesje dit najaar een tweede kind, een dochttertje. Haar man schreef brieven vol dankbare vreugde, besef van begenadigdheid, maar waarin toch ook de gedempte klacht, de woorden: „groeiend gezin” en „bekrompen middelen” zelden ontbraken. En Huib vreesde te zeer, dat zijn lieve, zijn eenige kind.... daar min of meer onder te lijden krijgen zou....

Liesjes eigen brieven waren zeldzamer en meestal haastig, kort. Maar uit allerlei teekenen — en bij zijn enkele bezoeken — had Hoogland